

Случай „Иракли“

Описание и история на случая

Автор: Надежда Максимова

Снимка: Иракли Ландарт

09.02.2016 г.

Описанието на кампания за запазването на Иракли е изготвено по **проект "Участие за природа"**, изпълняван от Българска фондация Биоразнообразие в партньорство с Екологично сдружение "За Земята" и Информационна мрежа Блулинк с финансиране в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. <http://ngogrants.bg>. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Българска Фондация Биоразнообразие и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Програмата за подкрепа на неправителствени организации в България.

Съдържание

1. Увод.....	1
2. Природозащитна стойност.....	1
3. Научни данни и биологични параметри	2
4. Заплаха.....	4
5. Уязвимост на защитената зона към туристическото строителство	5
6. Нарушение на законодателството.....	5
7. Първите шест години от кампанията	6

1. Увод

Районът на Емине - Иракли е една от последните диви територии по Българското Черноморие, който е запазила своята природа от застрояването, обхванало почти всяко кътче по брега. Мястото е защитена зона към европейската мрежа Натура 2000, а част от него е защитена местност и по смисъла на Закон за биологичното разнообразие. Освен това през последните години Иракли се превърна и в емблематично място за гражданското движение в България. Въпреки че на територията на цялата община Несебър няма друг плаж със запазена природа, ценни крайречни местообитания и гори и тук съществуват редица „инвестиционни“ апетити и намерения, които биха превърнали изключителното запазено природно богатство на Иракли в поредния крайморски курорт и бетонен мегаполис.

Основаната заплаха в настоящия момент е планът за развитие на новият крайморски курорт Иракли, разположен на територията на единствения естуар и до прилежащите дюни местообитания. Плановете предвиждат застрояване на изоставените екстензивни селскостопански земи по терасата на реката и по близко разположените височини. Това би довело до унищожаване на приоритетните местообитания и видове в противоречие със законодателството и общественения интерес.

2. Природозащитна стойност

Съгласно критериите на Европейската комисия зоната Емине – Иракли е важна за достигането на необходимото покритие за множество важни местообитания и видове в рамките на цялата страна или в рамките на Черноморския биогеографски район.

През 1994 година е обявена малка защитена местност, включваща южната част на плаж Иракли и още по на юг към нос Емине, общо 42.3 ха. През 1996 година територията на

запад и север от нос Емине, включително местността Иракли, е обявена за КОРИНЕ Биотопи място (код F0008100). КОРИНЕ Биотопи е програма, управлявана и финансирана от Европейският съюз за идентифициране на природните зони от значение за общността. Иницирането на тази програма в страните членки предшества приемането на Директива 92/43/ЕИО през 1992 година. КОРИНЕ Биотопи местата стават гръбнака на бъдещата НАТУРА 2000 – общата Европейската екологична мрежа от специални защитени зони.

През 2002 и 2003 година в рамките на проект, финансиран от Датската агенция по околна среда, се извършва инвентаризиране на потенциалните места от Европейската екологична мрежа по Черноморието в изпълнение на задължението на България да представи в Европейската комисия пълно предложение от такива зони до датата на своето членство. В резултат на тези проучвания през Ноември 2004 се определят две потенциални НАТУРА 2000 места. През юни 2006 година, с оглед постигане достатъчна представителност на бъдещата зона, двете зони са обединени. От страна на Федерация Зелени Балкани, Сдружение за дива природа БАЛКАНИ, Националният природонаучен музей към БАН, Българско херпетологично дружество, Българско дружество по фитоценология в МОСВ е внесена завършена документация за обявяване на защитена зона Емине – Иракли с код VG0001004 и площ 11 320,11 ха. Документацията също така е изпратена на Европейската комисия.

3. Научни данни и биологични параметри

В защитена зона Иракли предмет на опазване са:

- **Местообитания с код по Приложение 1 на Закона за Биологичното Разнообразие:**

Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини (1110); Естуари (1130); Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове) (1170); Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси (1210); Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (1240); Зараждащи се подвижни дюни (2110); Подвижни дюни с *Ammophila arenaria* по крайбрежната ивица (бели дюни) (2120); Равнинни или планински реки с растителност от *Ranunculus fluitantis* и *Callitriche-Batrachion* (3260); Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuca Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи (6210); Подводни или частично подводни морски пещери (8330); Източни гори от космат дъб (91AA); Крайречни смесени гори от *Quercus robur*, *Ulmus laevis* и *Fraxinus excelsior* или *Fraxinus angustifolia* покрай големи реки (*Ulmion minoris*) 91FO; Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus* 91G0; Балкано-панонски церово-горунови гори 91MO; Западнопонтийски букови гори (91SO).

- **Видове от Приложение 2 на Закона за Биологичното Разнообразие:**

Rosalia alpine (алпийска розалия); *Alosa pontica* (карагьоз); *Alosa caspia nordmani* (малка дунавска скумрия); *Alosa maotica* (блеч); *Cobitis taenia* (щипок); *Bombina bombina* (червенокоремна бумка); *Emys orbicularis* (обикновена блатна костенурка); *Testudo hermanni* (шипоопашата костенурка); *Testudo graeca* (шипобедрена костенурка); *Elaphe quatuorlineata* (ивичест смок); *Elaphe situla* (леопардов смок); *Lutra lutra* (видра).

Съгласно критериите на Европейската комисия зоната има следната значимост:

- **Покритие:** Мястото е важно за достигането на необходимото покритие за следните местообитания или видове в рамките на цялата страна или в рамките на Черноморския биогеографски район: за местообитания Постоянно покрити от морска вода пясъчни и тинести плитчини (1110), Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна –рифове (1170), Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси (1210), Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (1240), Зараждащи се подвижни дюни (2110), бели дюни (2120), Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи) 6210, Източни гори от космат дъб 91AA, Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus* 91G0, Балкано-панонски церово-горунови гори 91M0 и за видовете *Rosalia alpine* (алпийска розалия), *Alosa pontica* (карагъоз), *Alosa caspia nordmani* (малка дунавска скумрия), *Alosa maeutica* (блеч), *Cobitis taenia* (щипок), *Elaphe quatuorlineata* (ивичест смок), *Elaphe situla* (леопардов смок), *Testudo hermanni* (шипоопашата костенурка); *Testudo graeca* (шипобедрена костенурка), *Lutra lutra* (видра). Специално за Черноморския биогеографски район мястото включва: около 50 % от покритието на Източни гори от космат дъб (91AA); около 20 % от покритието на едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси (1210); около 10 % от покритието на местообитания с кодове Рифове (1170), Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (1240), Балкано-панонски церово-горунови гори (91M0); около 5 % от покритието на местообитания Зараждащи се подвижни дюни (2110), Подвижни дюни (2120); около 10 % от популацията на *Elaphe quatuorlineata* (ивичест смок). Мястото е най-северното известно нахождение на *Elaphe situla* (леопардов смок) и едно от общо двете му известни находища в целия Черноморски биогеографски район.

- **Географска пълнота:** Мястото е разположено в средната част на българското Черноморско крайбрежие и е от важно значение за достигането на географска пълнота на мрежата (единственото място или най-важното такова в този географски район) за следните местообитания и видове: Съобщества с кафяви, червени и зелени водорасли по скалисти морски дъна (Рифове) 1170, Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси (1210), Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (1240), Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (6210), Източни гори от космат дъб (91AA).

- **Екологична пълнота:** Мястото е едно от трите крайбрежни района в България, където термофилните дъбови гори (91M0 и 91AA) все още образуват дълъг нефрагментиран екотон с крайбрежните местообитания; стръмни скали с ендемични видове *Limonium* spp. (код 1240), целогодишна растителност от крайбрежни наноси (код 1210); бели дюни (код 2120) и Зараждащи се подвижни дюни (код 2110). Това е единственото място в България, където местообитанията от бели дюни образуват екотон с термофилните дъбови гори, в случая с Балкано-панонски церово-горунови гори (91M0). Това е едното от общо двете места по крайбрежието на Черно море, където местообитание Източни гори от космат дъб (91AA) достига крайбрежните райони и образува екотон с местообитания с код Стръмни морски скали, обрасли с ендемични видове *Limonium* (1240) и/или Едногодишна растителност върху морски крайбрежни наноси (1210). Мястото представлява последната сухоземна точка на планинската верига Стара

Планина – продължителна планинска верига, създаваща дълги 700 км. горски и планински биокоридори и в същото време бариера, пресичаща по средата България. Мястото е важен “stepping stone” биокоридор по протежението на брега на Черно море за разпространението на термофилна фауна: *Elaphe quatuorlineata* (ивичест смок), *Elaphe situla* (леопардов смок), *Testudo hermanni* (шипоопашата костенурка); *Testudo graeca* (шипобедрена костенурка) и други видове по миграционната бариера в посока Изток-Запад на Стара планина. Популациите на *Testudo hermanni* и *Testudo graeca* са застрашени на територията на мястото и са намалели значително в резултат на интензивното им събиране на храна, практикувано в миналото. Въпреки това техните местообитания в момента са в добро състояние и има отлични условия за възстановяването на двата вида. Мястото е едно от няколкото такива в България, където *Lutra lutra* (видра) все още живее по крайбрежието в рядко посещаваните скалисти крайбрежни участъци. По поречието на малката река в централната част зоната Иракли - Емине се създават специфични условия и могат да се наблюдават алувиални гори с редки характеристики (преминаване от едно местообитание в друго – кодове по НАТУРА 2000: 91A0 и 91F0).

4.Заплаха

През 1997 след процедура по Оценка на въздействието на околната среда (ОВОС) е одобрен Териториално устройствен план (ТУП) на община Несебър. Той предвижда изграждането на курортен комплекс Иракли в зона на плаж Иракли върху 75 ха земеделски земи. В доклада по ОВОС, дал основания за съгласуване на плана от страна на Министъра на околна среда, няма нито дума за наличието на КОРИНЕ Битопи място или на защитени местообитания в района. До 2005 година няма нито една стъпка или инвестиционно намерение за изпълнение на плана. Няма инициран и цялостен подробен устройствен план на планираната през 1997 година курортна зона. Междувременно цялостните показатели за застрояване в община Несебър, съгласувани от МОСВ през 1997 година, са отдавна нарушени. Според съгласувания тогава ТУП на общината се е предвиждало обръщането на не повече от 1100 хектара земеделски земи и гори в застроени територии с не повече от 20% плътност на застрояването в тях. Цялостно в общината тези показатели са изцяло нарушени с появата през последните години на мегаелитните комплекси тип „Манхатън” в зоната от Несебър до Елените.

Независимо от всичко през 2005 година собственици на изоставени земеделски земи близо до плаж Иракли внасят в Регионалната инспекция на МОСВ в гр. Бургас **поредица от искания за преценка необходимостта от ОВОС за строеж на хотели и вили**. Този тип предложения за строителство и развитие на района като туристически комплекс продължават да постъпват в институциите и към днешна дата – последните инвестиционни предложения за които получихме информация по Закона за достъп до информация включват над 6 имота с предвидено застрояване състоящо от над 40 „еднофамилни къщи“ хотели, паркинги, магазини и др. на фирма Емона 2000.

Съществуват и още много предложения за района на Натура 2000 зоната излизащи периодично на сайта на МОСВ. Повечето от предложенията са разбити на малки парцели, така че всяко поотделно да бъде по-малко от 10 дка. Това е прага съгласно чл. 92, ал. 1 и Приложение 1, т. 37а) на Закона за опазване на околната среда (ЗООС) Оценката за въздействие на околната среда (ОВОС) е задължителна. При така

подадената информация необходимостта от ОВОС за всяко инвестиционно предложение за строителство се преценява (съгласно чл. 93, ал.1 т.1. и Приложение 2, т. 12 в от ЗООС) от Директора на инспекцията поотделно. Може да се предположи, че както през 1997 година и сега поне част от инвеститорите са „забравили“ да споменат в своята документация наличието на защитени местообитания по Приложения 1 и 2 на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР). За всички тези предложения Директорът на Регионалния инспекция решава да не се извършва ОВОС. Ако случайно е приложена практиката за преценка по ОВОС то порока в системата инвеститора да си избира и заплаща на „учения“ за оценка въздействие върху околната среда предрешава изхода. До този момент Дирекцията на РИОСВ Бургас системно отказва достъп до документацията, с която са били взети съгласувателни решения, независимо от многото писмени запитвания на основание Закона за опазване на околната среда, транспониращ в частта за екологична информация Орхуската конвенция и съответната Европейска Директива.

5. Уязвимост на защитената зона към туристическото строителство

Основаната заплаха в настоящия момент е плана за развитие на новият крайморски курорт Иракли, разположен на територията на единствения естуар и до прилежащите дюнни местообитания. Плановете предвиждат застрояване на изоставените екстензивни селскостопански земи по терасата на реката и по близко разположените височини. Територията между тези земи и съседните термофилни гори и дюни е важно местообитание за видовете, живеещи в този екотон - E Elaphe quatuorlineata (ивичест смок), Elaphe situla (леопардов смок), Testudo hermanni (шипоопашата костенурка); Testudo graeca (шипобедрена костенурка). Застрояването ще унищожи веднага тези местообитания и може да доведе до значителна фрагментираност на района. Още повече, ще бъде директно унищожен единствения за мястото естуар и цялата крайречна горска растителност (кодове 91F0 и 91A0) и местообитанията на свързаните с тях видове – Европейска блатна костенурка и видра.

Възстановяването и поддържането на екстензивните селскостопански практики в изоставените селскостопански земи (паша, екстензивни лозя и градини), а не тяхното застрояване, е от огромно значение за опазването на основни местообитания на такива видове като шипоопашата шипобедрена костенурка, леопардов смок и др.

6. Нарушение на законодателството

Съгласувателните решения за ново строителство в зоната на плаж Иракли издадени от Директора на РИОСВ – Бургас, противоречат на обществения интерес и са в пряко нарушение на Българското законодателство. Преди всичко с решението да не се извърши ОВОС на строителството в парцелите под 1 ха са игнорирани изискванията на чл. 93, ал. 4 т. 1 от ЗООС. Директорът на РИОСВ е бил длъжен да отчете кумулативния ефект, когато има повече от едно инвестиционно намерение и във връзка с прага от 10 декара посочен в Приложение 1, т. 37а) на ЗООС, да изиска ОВОС за всяка следващо предложение, което заедно с предходните надхвърля този праг. Нещо повече, съгласно чл. 93, ал. 4, т.3. на ЗООС, той е бил длъжен да изиска ОВОС и за всички инвестиционни предложения за строителство, независимо от териториалният им обхват, ако те засягат:

защитени със закон територии и местообитания; планинските и гористите местности; влажните и крайбрежните зони. А точно такъв е случая с местността Иракли – крайбрежна зона, има влажна зона - естуар на малка река и самата река, има крайречна гора около реката и самите земеделски земи за обградени от гори. Има и защитени местообитания, като за последното е вероятно РИОСВ да не е бил информиран от инвеститора.

С тези съгласувателни решения директорът на РИОСВ- Бургас нарушава поетите от България при преговорите за членство в ЕС ангажименти за защита на потенциалните НАТУРА 2000 места чрез използване на всички необходими административни мерки, тъй като той не е отчел наличието на консервационно значими природни местообитания и местообитания на видове в потенциално НАТУРА 2000 място. Увреждането им създава опасност от увреждане на защитената зона, увреждане пълнотата на мрежата и не изпълнение на задълженията на България да внесе до датата на своето членство в общността пълно предложение за НАТУРА 2000. Тези задължения на България са пряко обвързани и със задълженията и към Съвета на Европа и Бернската конвенция.

Нарушенията на българското и европейско законодателство от страна на „инвеститорите“ опитващи се да реализират строежи на територията на местността са постоянни, някои са вече осъдени за разрушаване и рекултивация, на някои им е наложен заповед или са били санкционирани от МРРБ за нарушения , но поради постоянните апетити за застрояване на защитената зона и недобре функциониращата държава гражданското общество се налага да бъде постоянно на щрек и да брани природата на останалите диви плажове.

7. Първите шест години от кампанията

През май 2006 година са изпратени стотици писма до Министерството на околната среда и водите с искане да бъде спряно официално строежът в Иракли на основата на НАТУРА 2000. Започват нестандартни протестни акции в София, Стара Загора и Варна и контрапротести на собственици и „инвеститори“ в землището на с. Емона. Над 30 неправителствени организации и неформални групи в коалиция „За да остане природа в България“ инициират масови улични шествия в защита на природата. От 2007 г. с влизането на България в ЕС територията би следвало да е под закрилата на Натура 2000, но правителството забавя внасянето на документацията за Иракли с няколко месеца. През юли 2007 г. след наводнение община Несебър и един от „инвеститорите“ в района унищожават река Вая изсича защитената лонгозна (заливна) гора – обитание на десетки видове защитени птици и издига дига. В непосредствена близост е парцелът на „Суис Пропъртис“. През октомври 2007 г. без ОВОС и оценка на въздействието върху НАТУРА 2000 „Суис Пропъртис“ започва незаконно строителство и продажби на апартаменти на зелено. Това предизвиква нови протести. На 30 януари 2008 г. Регионалното поделение на Министерството на околната среда и водите в Бургас издава заповед за спиране на незаконното строителство на хотела към него. Заради устието и лонгозната река на Вая, след жалба на „Да спасим Иракли“, срещу България е повдигната наказателна процедура от ЕК, като изискването към българското правителство е да рекултивира коритото на реката и премахне дигата, сложена неправомерно от община Несебър и инвеститора. Вместо да започне процедура по рекултивиране на защитената зона

Регионалното поделение на Министерството на околната среда и водите в Бургас на 19 декември 2008 година издава решение, с което съгласува строителството на хотела след проведена процедура съгласно чл. 6 (3) на Директива 92/43 след като строителството е вече започнало (в нарушение на този член, който изисква въздействията на даден проект да се оценяват преди да бъде извършена дадена дейност и преди тя да бъде оторизирана). Започва дълга съдебна процедура с жалба, внесена и водена от българския офис на WWF - Дунавско Карпатската програма. Окончателното решение на последна инстанция е от юли 2012 година. То обявява строителството за незаконно. Борбата с незаконното строителство на офшорната фирма продължава над шест години докато накрая през 2012 ВАС постановява незаконността на строителните дейности и че проектът на "Суис пропърти" трябва да се премахне, а районът да се възстанови.

Нови инвестиционни предложения продължават да постъпват регулярно в институциите
и общината.

Информацията е актуализирана към февруари 2016 г. и е подпомогната от проект „Участие за природа“, който се финансира в рамките на Програмата за подкрепа на НПО в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009-2014 г. Проектът се изпълнява от Българска фондация Биоразнообразие в партньорство с Екологично сдружение „За Земята“ и мрежа за гражданско действие „Блулинк.